

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 50/2023

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Γ')**

Συνεδρίαση της 10^{ης} Απριλίου 2023

Σύνθεση:

Προεδρεύουσα: Αφροδίτη Κουτούκη, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ, κωλυομένης της Προέδρου του Τμήματος, Βασιλικής Πανταζή, Αντιπροέδρου ΝΣΚ.

Μέλη: Δημήτριος Μακαρονίδης, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Ευαγγελία Σκαλτσά, Μαρία Σπάσου, Παρασκευάς Χρυσοστομίδης, Παναγιώτης Δημόπουλος, Μαρία-Λουΐζα Μπακαλάκου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Νικόλαος Παπαντίνιας, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/99411/3274/29-9-2022 του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Γενική Γραμματεία Δασών, Γενική Διεύθυνση Δασών και Δ.Π., Διεύθυνση Διαχείρισης Δασών, Τμήμα Διαχείρισης Άγριας Ζωής και Θήρας, όπως διευκρινίστηκε με το με αριθμό πρωτ. ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/27710/911/15-3-2023 έγγραφο της υπηρεσίας.

Ερωτάται:

α. Εάν η απαγόρευση συμμετοχής κάθε ζώου σε κάθε είδους παραστάσεις, που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, αφορά μόνο τα ζώα συντροφιάς, για τα οποία ο παραπάνω νόμος θεσπίζει νέο πλαίσιο ευζωίας, ή και τα ζώα άγριας πανίδας.

β. Εάν ως «κάθε είδους παραστάσεις», στις οποίες, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, απαγορεύεται η συμμετοχή κάθε ζώου, νοούνται μόνο όσες διοργανώνονται από φορέα-επιχείρηση θεαμάτων,

που έχει εφοδιαστεί με την προβλεπόμενη από τον νόμο άδεια λειτουργίας επιχείρησης θεαμάτων και έχει υποβάλει σχετική δήλωση έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στο φορολογικό μητρώο της Φορολογικής Διοίκησης, συμπληρώνοντας τον αντίστοιχο κωδικό αριθμό δραστηριότητας (Κ.Α.Δ.), καθώς και αν για την έννοια της παράστασης απαιτείται η ύπαρξη σεναρίου με παράλληλη με το ζώο συμμετοχή ανθρώπου ή όλα τα παραπάνω είναι νομικά αδιάφορα για την ισχύ της εν λόγω απαγόρευσης.

γ. Εάν στην έννοια του όρου «παραστάσεις» του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, από τις οποίες δεν εξαιρούνται οι εκπαιδευτικές παραστάσεις, εμπίπτουν παρουσιάσεις νόμιμα κατεχόμενων ζώων άγριας πανίδας (κυρίως πτηνών), που πραγματοποιούν φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο κοινό και αφορούν, ιδίως, την επίδειξη του ζώου (απλή παρουσία στο χώρο), την περιγραφή της βιολογίας και των χαρακτηριστικών του και την αλληλεπίδρασή του (επαφή) με τον άνθρωπο.

δ. Σε ποιες περιπτώσεις μία εκδήλωση με συμμετοχή ζώου θεωρείται ότι λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο «λαϊκής ή τοπικής παράδοσης», ώστε, υπό τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις που ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, να επιτρέπεται η διεξαγωγή της.

Στα πιο πάνω ερωτήματα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Γ΄) γνωμοδότησε ως εξής :

Ιστορικό

1. Με αφορμή καταγγελίες πολιτών προς διάφορες περιφερειακές δασικές υπηρεσίες, που αφορούν «βιωματικές παρουσιάσεις πτηνών» άγριας πανίδας, οι οποίες περιλαμβάνουν και ολιγόλεπτη ελεύθερη πτήση, πραγματοποιούνται δε από ειδικούς εκπαιδευτές-χειριστές σε κοινόχρηστους χώρους πρασίνου ή εντός αδειοδοτημένων και οριοθετημένων ιδιωτικών εγκαταστάσεων (με ενδεικτική αναφορά στις εγκαταστάσεις της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Α...Α.Ε.» και του κοινωφελούς ιδρύματος με την επωνυμία «Β...»), αυτοβούλως ή μετά από πρωτοβουλία των ανωτέρω νομικών προσώπων ή τρίτων, όπως είναι τα θεματικά εργαστήρια άγριας πανίδας πανεπιστημιακών σχολών δασολογίας (με σκοπό την

εξοικείωση των φοιτητών τους με τα πτηνά), υποβλήθηκε το υπό κρίση ερώτημα σε σχέση με την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021. Συναφώς προς τα παραπάνω, η ερωτώσα υπηρεσία αναφέρει ότι με την υπ' αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/88658/2929/02-09-2022 κοινή απόφαση των Υφυπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προβλέπεται η δημιουργία εγκαταστάσεων προσωρινής ή μόνιμης φιλοξενίας ειδών της άγριας πανίδας σε εγκαταστάσεις (κτηριακές, κλωβούς, περιφραγμένους χώρους κ.λπ.), συμπεριλαμβανομένων και των Κέντρων Περίθαλψης Ειδών Άγριας Πανίδας, στις οποίες οι φορείς που τις δημιουργούν έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάζουν στους επισκέπτες τα φιλοξενούμενα είδη της άγριας πανίδας, να αναφέρονται στο ιστορικό των ζώων που φιλοξενούν και να κάνουν περιγραφική αναφορά στο βιολογικό τους κύκλο και τα φυσικά τους ενδιαίτηματα, ανάλογες, δε, ρυθμίσεις περιέχουν και οι διατάξεις του π.δ. 98/2004 για τους ζωολογικούς κήπους, όπως ισχύουν.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 24

1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. [...]».

3. Στο Μέρος Α' και στις διατάξεις των άρθρων 1, 2 παρ. 1, 2 και 3, 16 και 23 παρ. 1, 2, 4, 6 και 7 του ν. 4830/2021 «Νέο πλαίσιο για την ευζωία των ζώων συντροφιάς - Πρόγραμμα «ΑΡΓΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α' 169), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1

Σκοπός - Αντικείμενο

Σκοπός του παρόντος είναι η προστασία των ζώων συντροφιάς και η εξασφάλιση της ευζωίας τους, η ενίσχυση της υπεύθυνης ιδιοκτησίας των ζώων συντροφιάς, η θέσπιση σαφούς και συνεκτικού κανονιστικού πλαισίου για τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων συντροφιάς και στρατηγικής για τη δραστική μείωση του αριθμού τους μέσω προγραμμάτων υιοθεσίας, με απαρέγκλιτη τήρηση των κανόνων ευζωίας των ζώων.».

«Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος νοούνται:

1. «Ζώο»: κάθε έμβιος οργανισμός, που συναισθάνεται και κινείται σε ξηρά, αέρα και θάλασσα ή οποιοδήποτε άλλο υδατικό οικοσύστημα ή υγροβιότοπο.
2. «Ευζωία»: η καλή φυσική και ψυχική κατάσταση του ζώου σε σχέση με τις συνθήκες στις οποίες διαβιεί και πεθαίνει. Ένα ζώο ζει σε συνθήκες ευζωίας εάν: (α) έχει εξασφαλισμένο άνετο, ασφαλές, υγιεινό και κατάλληλο κατάλυμα, προσαρμοσμένο στον φυσικό τρόπο διαβίωσής του, (β) δεν υποφέρει από καταστάσεις, όπως πόνος, φόβος και αγωνία και (γ) είναι ικανό να εκφράζει συμπεριφορές, οι οποίες είναι σημαντικές για την καλή φυσική και ψυχική του κατάσταση. Οι κανόνες ευζωίας των ζώων διασφαλίζουν τις ακόλουθες αρχές:
  - i. Ελευθερία από την πείνα και τη δίψα, με πρόσβαση σε τροφή και νερό, κατάλληλα σε ποιότητα και ποσότητα.
  - ii. Ελευθερία από άσκοπη ταλαιπωρία και καταπόνηση, με ασφαλές και καθαρό κατάλυμα στέγασης και ανάπαυσης, που προστατεύει από αντίξοες καιρικές συνθήκες.
  - iii. Ελευθερία από πόνο, τραυματισμό και ασθένεια, με κατάλληλη φροντίδα και κτηνιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
  - iv. Ελευθερία από φόβο και αγωνία, με την κατάλληλη συμπεριφορά και μεταχείριση.
  - v. Ελευθερία έκφρασης φυσιολογικής συμπεριφοράς, με κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και κοινωνικοποίησης.
3. «Ζώο συντροφιάς»: κάθε ζώο που συντηρείται ή προορίζεται να συντηρηθεί από τον άνθρωπο κυρίως μέσα στην οικία του, για λόγους ζωοφιλίας ή αναφέρεται στον κατάλογο του Παραρτήματος I του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/429 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 2016 σχετικά με τις μεταδοτικές νόσους των ζώων και για την τροποποίηση και την κατάργηση ορισμένων πράξεων στον τομέα της υγείας των ζώων (L 84). Αν άρθρα του παρόντος αφορούν συγκεκριμένα ζώα συντροφιάς, όπως σκύλους και γάτες, τότε αυτά αναφέρονται ρητώς. Ζώα συντροφιάς είναι και οι σκύλοι βοήθειας, οι σκύλοι εργασίας, καθώς και τα ζώα θεραπείας. Ως ζώα συντροφιάς δεν μπορούν να συντηρούνται ζώα άγριας πανίδας.».
4. [...].

26. «Τσίρκο»: η προσωρινή υπαίθρια εγκατάσταση, η σκηνή ή η τέντα, στην οποία πραγματοποιούνται, με κερδοσκοπικό σκοπό, μουσικοχορευτικές και ακροβατικές παραστάσεις ή άλλου είδους συναφείς εκδηλώσεις για την ψυχαγωγία ανθρώπων.

27. «Θίασος με ποικίλο πρόγραμμα (βαριετέ)»: ομάδα ατόμων, η οποία, σε μόνιμη ή προσωρινή εγκατάσταση, πραγματοποιεί, με κερδοσκοπικό σκοπό και σε εναλλασσόμενη ακολουθία, ψυχαγωγικά προγράμματα, παραστάσεις, διασκεδαστικά μικρά κωμικά θεατρικά δρώμενα, τραγούδια και χορό με ποικίλο περιεχόμενο.».

«Άρθρο 16

Διατήρηση ζώων σε ειδικές εγκαταστάσεις

Επιτρέπεται η διατήρηση ζώων σε: (α) ζωολογικούς κήπους και εκθέσεις που λειτουργούν νόμιμα, (β) ενυδρεία, (γ) κέντρα περίθαλψης ειδών άγριας πανίδας και νομίμως λειτουργούντες χώρους προσωρινής ή μόνιμης φιλοξενίας ειδών της άγριας πανίδας τα οποία προέρχονται από περίθαλψη και δεν είναι δυνατή η απελευθέρωσή τους στο φυσικό περιβάλλον, (δ) εκτροφεία θηραμάτων και εκθέσεις ανάπτυξης και προβολής του κτηνοτροφικού, γεωργικού τομέα, που διέπονται από ειδικές διατάξεις, (ε) [...], υπό την προϋπόθεση ότι στους παραπάνω χώρους δεν διεξάγονται παραστάσεις, κάθε είδους, με τη συμμετοχή κάθε είδους ζώου.».

«Άρθρο 23

Απαγόρευση συμμετοχής ζώων σε κάθε είδους θεάματα και άλλες συναφείς δραστηριότητες

1. Απαγορεύεται η συμμετοχή, με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό, κάθε ζώου σε πρόγραμμα ή παράσταση που διεξάγεται σε τσίρκο ή από θίασο με ποικίλο πρόγραμμα.

2. Απαγορεύεται η συμμετοχή, με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό, κάθε ζώου σε κάθε είδους παραστάσεις, μη εξαιρουμένων των εκπαιδευτικών παραστάσεων. Εκδηλώσεις με συμμετοχή ζώων στο πλαίσιο τήρησης λαϊκών ή τοπικών παραδόσεων επιτρέπονται αποκλειστικά, εάν διασφαλίζεται η ευζωία των ζώων και με υποχρεωτική παρουσία κτηνιάτρου καθ' όλη τη διάρκεια της εκδήλωσης. Απαγορεύεται αυστηρά η κακοποίηση και η σφαγή ζώων στο πλαίσιο αυτό. Στις περιπτώσεις του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζεται το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 34. Εκδήλωση με συμμετοχή ζώου ή ζώων αδειοδοτείται με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου του δήμου, όπου θα τελεστεί η εκδήλωση. Ο επιβλέπων κτηνίατρος συντάσσει έκθεση προ της εκδήλωσης, η οποία κατατίθεται στο δημοτικό συμβούλιο πριν την έγκριση της εκδήλωσης και η οποία αποτελεί αναπόσπαστο

μέρος της απόφασης του δημοτικού συμβουλίου. Ο επιβλέπων κτηνίατρος συντάσσει νέα έκθεση μετά το πέρας της εκδήλωσης, στην οποία επιβεβαιώνει ότι δεν παραβιάστηκε η ευζωία του ζώου ή των ζώων που συμμετείχαν στην εκδήλωση.

3. [...].

4. Από τις παραστάσεις της παρ. 2 εξαιρούνται: (α) παραστάσεις ιππικής δεξιοτεχνίας και διεξαγωγής αθλημάτων ιππασίας, που περιλαμβάνουν την υπερπήδηση εμποδίων, την ιππική δεξιοτεχνία και το ιππικό τρίαθλο [...].

6. Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των παρ. 1, 2, 3 και 4 είναι ο Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης που εκδίδει την άδεια λειτουργίας της επιχείρησης ή πραγματοποίησης της εκδήλωσης κατά το άρθρο 81 του ν. 3463/2006 (Α' 114).

7. Στις περιπτώσεις που για κερδοσκοπικά, ψυχαγωγικά ή καλλιτεχνικά θεάματα, μουσικής ή παραστατικής ή άλλης τέχνης ή άλλες συναφείς καλλιτεχνικές ή ψυχαγωγικές εκδηλώσεις ή προγράμματα από τα αναφερόμενα στις παρ. 1, 2, 3 και 4, απαιτείται η έκδοση άδειας λειτουργίας, ο αιτών την άδεια οφείλει [...].

4. Στα άρθρα 1, 2 παρ. 1 περ. α' και 8 παρ. 2 του π.δ. 98/2004 «"Ίδρυση και λειτουργία των ζωολογικών κήπων" σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 1999/22/ΕΚ του Συμβουλίου» (Α'69), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1

Σκοπός

(άρθρο 1 Οδηγίας 1999/22/ΕΚ)

Με τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος θεσπίζεται ένα σύστημα παροχής άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ζωολογικών κήπων καθώς και επιθεώρησης αυτών, με σκοπό την προστασία της άγριας πανίδας, [...] στις ανωτέρω εγκαταστάσεις, [...].

«Άρθρο 2

(άρθρο 2 Οδηγίας 1999/22/ΕΚ)

1. Για την εφαρμογή του παρόντος διατάγματος νοούνται ως:

α) "Ζωολογικοί κήποι" όλες οι μόνιμες εγκαταστάσεις, στις οποίες φυλάσσονται ζώα άγριων ειδών για να επιδεικνύονται στο κοινό, με ή χωρίς εισιτήριο, τουλάχιστον για επτά ημέρες το χρόνο.».

«Άρθρο 8

(άρθρο 3 Οδηγίας 1999/22/ΕΚ)

Οι κάτοχοι άδειας λειτουργίας των ζωολογικών κήπων υποχρεούνται:

1. [...].

2. να προωθούν υπό την επίβλεψη της εποπτεύουσας αρχής την ενημέρωση, συνειδητοποίηση και εκπαίδευση του κοινού σχετικά με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τους φυσικούς οικότοπους και τα είδη που εκτίθενται.».

5. Στα άρθρα 1 παρ. 2 και 5, 2 παρ. 1 περ. δ΄, 16 παρ. 3 περ. γ΄ και 20 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι, αριθμός 2 περ. ιστ΄ και 4 περ. ε΄ της υπ΄ αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/88658/2929/02-09-2022 κοινής απόφασης των Υφυπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Κριτήρια και διαδικασία αναγνώρισης και εποπτείας Κέντρων Περίθαλψης (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.) και Σταθμών Πρώτων Βοηθειών Ειδών της Άγριας Πανίδας (Σ.Π.Β.Ε.Α.Π.)» (Β΄ 4744), η οποία εκδόθηκε κατ΄ εξουσιοδότηση της περίπτωσης στ΄ της παραγράφου 6 του άρθρου 258 του Δασικού Κώδικα (ν.δ. 86/1969, Α΄7), όπως ισχύει, ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1

Ορισμοί

1. [...].

2. Κέντρα Περίθαλψης Ειδών της Άγριας Πανίδας (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.): Ως Κέντρα Περίθαλψης Ειδών της Άγριας Πανίδας (ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.) ορίζουμε τις εγκεκριμένες [...] κτηριακές και λοιπές εγκαταστάσεις - υποδομές που οργανώνονται και λειτουργούν [...] για την [...] προσωρινή φιλοξενία ειδών της άγριας πανίδας, [...].

5. Εγκαταστάσεις προσωρινής ή μόνιμης φιλοξενίας ειδών: Προσωρινές ή μόνιμες εγκαταστάσεις (κτηριακές, κλωβοί, περιφραγμένοι χώροι κ.λ.π) που δημιουργούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων και των ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. - Σ.Π.Β.Ε.Α.Π., με σκοπό την παροχή προσωρινής ή μόνιμης φιλοξενίας περιορισμένου αριθμού ατόμων, σύμφωνα με τη φέρουσα ικανότητα των εγκαταστάσεων, ειδών της άγριας πανίδας [...].

«Άρθρο 2

Σκοποί ίδρυσης και λειτουργίας των ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.

1. Η ίδρυση και λειτουργία ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. εξυπηρετεί τους παρακάτω σκοπούς:

α) [...].

δ) Την υπεύθυνη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για τα προβλήματα και απειλές που αντιμετωπίζουν τα είδη της άγριας πανίδας, με σκοπό την πρόληψη ανθρωπογενών πιέσεων και την προστασία των ειδών και των βιοτόπων τους.».

«Άρθρο 16

Ειδικότερες Ρυθμίσεις για το Εθνικό Δίκτυο Περίθαλψης

1. [...].

3. α. [...].

γ. Στις εγκαταστάσεις της παρ. 5 του άρθρου 1 η παραμονή των ζώων δύναται να ικανοποιεί παράλληλα με την αποκατάσταση της υγείας τους και σκοπούς που αφορούν στην εκπαίδευση και ενημέρωση του κοινού, [...] και με πρακτικές που εξασφαλίζουν την αποτροπή πρόκλησης όχλησης στα φιλοξενούμενα ζώα. [...].».

«Άρθρο 20

Παραρτήματα

Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης τα παραρτήματα I, II, III και IV που ακολουθούν:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.

Για να παρασχεθεί έγκριση εγκατάστασης και λειτουργίας ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. είναι απαραίτητο τα Κέντρα να διαθέτουν:

1) [...].

2) Απαιτούμενο εξοπλισμό

α) [...].

ιστ) Υλικό ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

ιζ) [...].

4) Ανθρώπινο δυναμικό

α) [...].

ε) Υπεύθυνο ενημέρωσης.».

Ερμηνεία διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

Ως προς το πρώτο ερώτημα

6. Το Σύνταγμα ρυθμίζει στο άρθρο 24 την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, στο οποίο εντάσσονται και τα ζώα, δίνοντας έτσι αφορμή στην ανάπτυξη μιας εκτεταμένης νομοθεσίας και νομολογίας για την προστασία της φύσης και των ζώων (αγρίων και μη). Βασικό νομοθέτημα στον τομέα της προστασίας των ζώων συντροφιάς, μετά το υποτυπώδες πλαίσιο προστασίας τους, που θεσπίστηκε με τον ν. 1197/1981 (Α'240), αποτελεί ο ν. 2017/1992 (Α'31), με τον οποίο κυρώθηκε η «Ευρωπαϊκή Σύμβαση προστασίας των ζώων συντροφιάς», που καταρτίστηκε από

το Συμβούλιο της Ευρώπης και υπογράφηκε από την Ελλάδα στις 13-11-1987. Η Σύμβαση αυτή, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, έχει αυξημένη τυπική ισχύ, αναγνώρισε στο προοίμιό της την ηθική δέσμευση των ατόμων να σέβονται όλα τα ζωντανά δημιουργήματα. Ακολούθως, μετά την προσθήκη στη Συνθήκη του Άμστερνταμ του «Πρωτοκόλλου για την προστασία και την καλή μεταχείριση των ζώων», με το οποίο η Κοινότητα και τα κράτη-μέλη υποχρεώνονται, κατά τη διαμόρφωση και την υλοποίηση των πολιτικών στους τομείς της γεωργίας, των μεταφορών, της εσωτερικής αγοράς και της έρευνας, να λαμβάνουν πλήρως υπόψη τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της καλής διαβίωσης των ζώων, ως ευαίσθητων όντων [βλ., ήδη, άρθρο 13 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), όπως το κείμενό της διαμορφώθηκε με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 3671/2008 (Α' 129)], ο ν. 3170/2003 (Α' 191) επιχείρησε να ενισχύσει το νομικό πλαίσιο προστασίας των ζώων συντροφιάς (πρβλ. ΣτΕ 445/2019, 2073/2017), ενώ με τον ν. 4039/2012 («Για τα δεσποζόμενα και τα αδέσποτα ζώα συντροφιάς και την προστασία των ζώων από την εκμετάλλευση ή τη χρησιμοποίηση με κερδοσκοπικό σκοπό», Α' 15) επιδιώχθηκε η περαιτέρω συμπλήρωση, βελτίωση, εκσυγχρονισμός και επικαιροποίηση της τότε υφισταμένης νομοθεσίας, ώστε η προστασία όλων των ζώων από την κακομεταχείριση να καταστεί πιο ουσιαστική και αποτελεσματική (ΣτΕ 1717-8/2020, 445/2019, 2073/2017).

7. Με τον ν. 4830/2021 αναμορφώθηκε το θεσμικό πλαίσιο που αφορά τα ζώα συντροφιάς, όπως αυτό ίσχυε με τα άρθρα 1 έως 23 του ν. 4039/2012, τα οποία καταργήθηκαν με την περίπτωση (β) της παραγράφου 6 του άρθρου 47, και σκοπήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτού, η προστασία των ζώων συντροφιάς και η εξασφάλιση της ευζωίας τους, η ενίσχυση της υπεύθυνης ιδιοκτησίας των ζώων συντροφιάς και η θέσπιση σαφούς και συνεκτικού κανονιστικού πλαισίου για τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων συντροφιάς και στρατηγικής για τη δραστική μείωση του αριθμού τους μέσω προγραμμάτων υιοθεσίας, με απαρέγκλιτη τήρηση των κανόνων ευζωίας των ζώων. Αν και το μεγαλύτερο μέρος των διατάξεών του αφορά τα ζώα συντροφιάς (βλ., ιδίως, άρθρα 1 έως 15 και 17 έως 22), ο ν. 4830/2021 θεσπίζει, επίσης, πλαίσιο προστασίας για «κάθε ζώο» από την κακομεταχείριση και τη χρησιμοποίησή του σε «κάθε είδους θεάματα και άλλες συναφείς δραστηριότητες» (άρθρο 23). Ειδικότερα, από τη διατύπωση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 προκύπτει σαφώς η θέληση του

νομοθέτη, ώστε η προστασία των ζώων από τη συμμετοχή τους σε κάθε είδους παραστάσεις να μην αφορά μόνο τα ζώα συντροφιάς αλλά κάθε είδους ζώο, επομένως και τα ζώα άγριας πανίδας, γι αυτό και χρησιμοποίησε τη φράση «κάθε ζώου» και όχι τη φράση «κάθε ζώου συντροφιάς». Εκτός, όμως, από τη ρητή και μη καταλείπουσα καμία ως προς τούτο αμφιβολία γραμματική ερμηνεία του παραπάνω εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23, ενδεικτική της βούλησης του νομοθέτη ότι η εν λόγω διάταξη αφορά κάθε ζώο και όχι μόνο τα ζώα συντροφιάς είναι, αφενός, η χρήση της αυτής φράσης στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται η συμμετοχή, με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό, κάθε ζώου σε πρόγραμμα ή παράσταση που διεξάγεται σε τσίρκο, όπου, κατά τα κοινώς γνωστά, συμμετέχουν κυρίως ζώα άγριας πανίδας και λιγότερο ζώα συντροφιάς και, αφετέρου, η αντιπαραβολή της με την περίπτωση (α) της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου, που εισάγει εξαίρεση από τις παραστάσεις της παραγράφου 2 για τις παραστάσεις ιππικής δεξιότητας και αθλημάτων ιππασίας, εξαίρεση η θέσπιση της οποίας παρίσταται ανεξήγητη αν γίνει δεκτό ότι η απαγόρευση της παραγράφου 2 αφορά αποκλειστικά ζώα συντροφιάς, αφού τέτοια δεν θεωρούνται τα άλογα (που είναι ζώα αγροτικά). Αν, επομένως, ο νομοθέτης ήθελε η απαγόρευση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 να αφορά μόνο τα ζώα συντροφιάς, θα το όριζε ρητά, όπως, άλλωστε, έπραξε στην παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου, σύμφωνα με την οποία απαγορεύονται οι κληρώσεις, λοταρίες και διαγωνισμοί με έπαθλο ζώα συντροφιάς. Προς επίρρωση των ανωτέρω, η γενική εισηγήτρια κατά τη σχετική συζήτηση στην Βουλή υποστήριξε ότι με το οικείο σχέδιο νόμου νομοθετείται η «ευζωία κάθε έμβιου οργανισμού που συναισθάνεται και κινείται σε ξηρά, αέρα και θάλασσα, δίνοντάς τους δικαιώματα και ελευθερίες» και αντιμετωπίζονται εφεξής «όλα τα ζώα ως έμβια όντα» (βλ. Πρακτικά της Ρ4/15-9-2021 συνεδρίασης της Βουλής των Ελλήνων, σελ. 20133). Ακόμα, σε συμφωνία με το πνεύμα του νομοσχεδίου σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου προστασίας κάθε ζώου από την κακομεταχείριση, ο αρμόδιος Αναπληρωτής Υπουργός Εσωτερικών κατέθεσε νομοτεχνική βελτίωση για το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 24 του άρθρου 2 - το οποίο στην αρχική του μορφή όριζε ότι στο Μητρώο παραβατών καταγράφονται όσοι έχουν τελεσίδικη ποινική καταδίκη για παράβαση των διατάξεων που αφορούν την εγκατάλειψη και την κακοποίηση «ζώων συντροφιάς» - με διαγραφή της λέξης «συντροφιάς», προκειμένου «να μην υπάρχει καμμία αμφισβήτηση ότι στο Μητρώο των παραβατών θα καταγράφονται όλοι όσοι

κακοποιούν ζώα, ακόμα κι αν δεν είναι ζώα συντροφιάς και είναι ζώα εργασίας όπως προβλέπεται στο οικείο μέρος του νομοσχεδίου για τις πολύ αυστηρές ποινές για την κακοποίηση των ζώων.» (βλ. Πρακτικά της Ρ4/15-9-2021 συνεδρίασης της Βουλής των Ελλήνων, σελ. 20143). Υπέρ της ερμηνείας ότι το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 αφορά κάθε ζώο και όχι μόνο τα ζώα συντροφιάς, συνηγορεί και η ιστορική καταγωγή της παραπάνω διάταξης, καθώς υιοθετήθηκαν, βελτιωμένες και εμπλουτισμένες, οι αντίστοιχες ρυθμίσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 12 του προγενέστερου ν. 4039/2012, που όριζαν ότι απαγορεύεται η διατήρηση κάθε είδους ζώου σε επιχειρήσεις ψυχαγωγικών παιχνιδιών, πίστας αυτοκινητιδίων, μουσικών συναυλιών, επιδείξεων, πανηγυριών ή άλλων καλλιτεχνικών ή ψυχαγωγικών εκδηλώσεων, εφόσον τα ζώα χρησιμοποιούνται με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό στο πρόγραμμά τους. Τούτο, εξάλλου, προκύπτει και από την Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του σχετικού νομοσχεδίου, η οποία, για το Κεφάλαιο Θ' αυτού, όπου εντάσσεται το παραπάνω άρθρο 23, διαπιστώνει ότι εισάγεται «καθολική απαγόρευση συμμετοχής ζώων σε οποιοδήποτε είδος θεάματος και άλλες συναφείς δραστηριότητες, μη εξαιρουμένων των εκπαιδευτικών παραστάσεων» (σελ. 4), και ότι «Διατηρείται, [...] η πρωτοποριακή για τα δεδομένα της Ε.Ε., απαγόρευση την οποία θέσπισε ο εθνικός νομοθέτης δια του ν. 4039/2012 [βλ. άρθρο 12 αυτού] ως προς τη χρησιμοποίηση ζώων σε θεάματα.» (σελ. 5).

Επί του δεύτερου ερωτήματος

8. Ως «κάθε είδους παραστάσεις», στις οποίες, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, απαγορεύεται η συμμετοχή με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό κάθε ζώου, νοούνται, του νόμου μη διακρίνοντος και εν όψει του προεκτεθέντος σκοπού της διάταξης, που είναι η καθολική και απόλυτη απαγόρευση συμμετοχής ζώων σε κάθε είδους θεάματα και συναφείς δραστηριότητες, όλες οι παραστάσεις στις οποίες υπάρχει πρόθεση για συμμετοχή κάθε είδους ζώου, χωρίς να ενδιαφέρει αν διαθέτουν σενάριο ή αν προβλέπουν παράλληλη με το ζώο συμμετοχή ανθρώπου, καθώς και αν ο διοργανωτής τους είναι εφοδιασμένος με άδεια λειτουργίας επιχείρησης θεαμάτων ή αν έχει δηλώσει τη σχετική επιχειρηματική του δραστηριότητα στο φορολογικό μητρώο της Φορολογικής Διοίκησης με συμπλήρωση στο έντυπο Δ211 του αντίστοιχου κωδικού αριθμού δραστηριότητας (Κ.Α.Δ.).

Επί του τρίτου ερωτήματος

9. Στους ορισμούς του άρθρου 2 του ν. 4830/2021 αλλά και στην αιτιολογική έκθεση αυτού δεν περιλαμβάνεται η έννοια της «παράστασης», στην οποία, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 αλλά και την περίπτωση (στ) του άρθρου 16, απαγορεύεται η συμμετοχή ζώων. Από τον συνδυασμό των παραγράφων 1, 4 και 7 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, λαμβανομένου υπόψη και του ορισμού της σχετικής έννοιας που δίνεται στο Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας (έκδοση Ακαδημίας Αθηνών, 2023) συνάγεται ότι, ως «παράσταση» με συμμετοχή ζώου νοείται κάθε είδους θέαμα μπροστά σε κοινό, μουσικής ή παραστατικής (υποκριτικής, χορού, δεξιοτεχνίας κ.α.) ή άλλης τέχνης, και κάθε άλλη συναφής δραστηριότητα που, χωρίς να αποτελεί τσίρκο ή θίασο, διεξάγεται για κερδοσκοπικό, ψυχαγωγικό, καλλιτεχνικό ή εκπαιδευτικό σκοπό και χρησιμοποιείται σε αυτήν, με οποιονδήποτε τρόπο, ζώο, συνήθως υπό ανθρώπινη καθοδήγηση, με χαρακτηριστικότερη περίπτωση την εκτέλεση από αυτό κινήσεων κατόπιν παραγγελμάτων ή ηχητικών σημάτων. Όταν η συμμετοχή του ζώου είναι ενεργός (δηλαδή δεν συνίσταται στη διατήρησή του στον χώρο, π.χ. με την παρουσία του εντός κλωβού σε ψυχαγωγικό παιγνίδι ή μουσική συναυλία), η συμπεριφορά και οι κινήσεις του, κατά τον επιθυμητό για τους διοργανωτές τρόπο προς τέρψη του κοινού, δεν είναι ελεύθερες και αυθόρμητες ούτε συνάδουν με τη φύση του, αλλά τεκμαίρεται ότι είναι αποτέλεσμα φόβου, πόνου ή στερήσεων και άλλων δοκιμασιών που προηγήθηκαν για να αντεπεξέλθει στις ανάγκες του θεάματος.

10. Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 16 του ν. 4830/2021, 2 παρ. 1 περ. α' και 8 παρ. 2 του π.δ. 98/2004, καθώς και των σχετικών διατάξεων της υπ' αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/88658/2929/02-09-2022 κοινής απόφασης των Υφυπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του Παραρτήματος Ι αυτής, προκύπτει ότι στους ζωολογικούς κήπους, τα ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. και τις εγκαταστάσεις προσωρινής ή μόνιμης φιλοξενίας ειδών άγριας πανίδας επιτρέπεται, υπό τους ειδικότερους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις διατάξεις αυτές, η διατήρηση ζώων με σκοπό, για μεν τους ζωολογικούς κήπους την προστασία τους και την επίδειξή τους στο κοινό, για δε τα ΚΕ.Π.Ε.Α.Π. και τις εγκαταστάσεις προσωρινής ή μόνιμης φιλοξενίας ειδών άγριας πανίδας, την υπεύθυνη ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση του κοινού σχετικά με τα είδη των ζώων άγριας πανίδας που φιλοξενούνται ή περιθάλπονται σε αυτά, καθώς και με τα προβλήματα και τις απειλές που αντιμετωπίζουν, με απώτερο σκοπό την προστασία των ζώων και των βιοτόπων τους. Προς τούτο, τα ΚΕ.Π.Ε.Α.Π.

διαθέτουν υλικό ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, καθώς και προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την ενημέρωση του κοινού. Είναι προφανές ότι η επίτευξη των ανωτέρω σκοπών του π.δ. 98/2004 και της υπ' αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/88658/2929/02-09-2022 κ.υ.α. επιτυγχάνεται, κυρίως, μέσα από την «παρουσίαση», δηλαδή την εμφάνιση των ζώων στον νομίμως λειτουργούντα χώρο φιλοξενίας τους, όπου το κοινό είτε έρχεται σε οπτική επαφή μαζί τους, προς αναγνώριση και παρατήρησή τους, μη αποκλεισμένης της εξοικείωσής του με αυτά δια της αφής τους, όπου αυτό είναι δυνατό (πρβλ. ΣτΕ 1802/2016), είτε ενημερώνεται από υπεύθυνο πρόσωπο για θέματα, όπως π.χ. η προέλευσή τους, τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα (ανατομικά, βιολογικά, διανοητικά), οι απειλές που αντιμετωπίζουν, ο ρόλος τους στην τροφική αλυσίδα, η αλληλεπίδρασή τους με άλλα ζώα της άγριας πανίδας και με τους ανθρώπους και η δυνατότητα εκγύμνασης, ελέγχου και χειρισμού τους. Κατά τη διάρκεια αυτής της απλής παρουσίας στον χώρο τα ζώα βρίσκονται στη φυσική τους στάση, πραγματοποιούν κινήσεις απαραίτητες για την καλή φυσική και ψυχική τους κατάσταση (και όχι προς τέρψη του κοινού) και εκφράζουν φυσιολογικές για το είδος τους συμπεριφορές [πρβλ. παράγραφο 2 του άρθρου 2 του ν. 4830/2021 και περιπτώσεις (ε) και (θ) της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του ίδιου νόμου], χωρίς να συμμετέχουν με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό σε κάθε είδους θέαμα ή άλλη συναφή δραστηριότητα υπό ανθρώπινη καθοδήγηση που θα υποδήλωνε ότι έχει προηγηθεί παραβίαση των όρων ευζωίας τους για να ανταποκριθούν στις ανάγκες του θεάματος, αφού κάτι τέτοιο θα έπαυε να αποτελεί «παρουσίαση» και θα ενέπιπτε στην έννοια της «παράστασης», πράγμα που απαγορεύεται όχι μόνο από την περίπτωση (στ) του άρθρου 16 αλλά και από το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021. Για την ταυτότητα του λόγου, «παρουσίαση» των ζώων δύναται να πραγματοποιείται και σε άλλους χώρους και υποδομές, όπως πάρκα, κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου, βοτανικοί κήποι και άλλες νόμιμα λειτουργούσες ιδιωτικές εγκαταστάσεις, όπως εκείνες που αναφέρονται ενδεικτικά στο ερώτημα, πάντοτε, όμως, με την επιφύλαξη τυχόν ειδικότερων προβλέψεων της κείμενης νομοθεσίας, ιδίως ως προς τη διοίκηση και διαχείριση των χώρων αυτών και ως προς τα είδη των ζώων άγριας πανίδας που επιτρέπεται να παρουσιάζονται σε αυτούς.

11. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο νομοθέτης απαγορεύει τη συμμετοχή κάθε είδους ζώου (συντροφιάς, άγριας πανίδας κ.α.) σε «παραστάσεις», αδιακρίτως αν αυτές πραγματοποιούνται εντός ή εκτός των χώρων που αναφέρονται στο άρθρο 16 του ν.

4830/2021, διότι ο όρος αυτός εμπεριέχει συμπεριφορά προς το ζώο που αυταπόδεικτα είναι αντίθετη με την ευζωία του, όπως οι κανόνες αυτής ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 του ν. 4830/2021, στην οποία αποβλέπει το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 και η περίπτωση (στ) του άρθρου 16 του ν. 4830/2021. Αντιθέτως, η απαγόρευση αυτή δεν καταλαμβάνει την «παρουσίαση» κάθε είδους ζώου στο κοινό, η οποία, ως έννοια, δεν ενέχει μεταχείριση του ζώου κατά τρόπο που παραβιάζει τους κανόνες ευζωίας του.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

12. Το αν μια εκδήλωση, που περιλαμβάνει συμμετοχή ζώου, εντάσσεται στο πλαίσιο τήρησης «λαϊκής ή τοπικής παράδοσης», με την έννοια ότι είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη, κατά την κοινή λαϊκή ή τοπική συλλογική αντίληψη, με την παράδοση αυτή, ώστε, υπό τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις που ορίζονται στα εδάφια δεύτερο, τρίτο, πέμπτο και έκτο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, να επιτρέπεται η συμμετοχή ζώου, είναι ζήτημα που κρίνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση ξεχωριστά από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου, όπου η εκδήλωση θα τελεστεί, το οποίο είναι το μόνο, κατά νόμο, αρμόδιο όργανο να αποφασίσει για την αδειοδότησή της, αφού, προκριματικώς, αποφανθεί για την ύπαρξη ή μη της συγκεκριμένης (λαϊκής ή τοπικής) παράδοσης και για το αν πράγματι, στο πλαίσιο αυτής, λαμβάνει χώρα η εκδήλωση με τη συμμετοχή του ζώου, της οποίας η αδειοδότηση ζητείται.

Μειοψήφησε η Νομική Σύμβουλος Μαρία Σπάσου, με την οποία τάχθηκε και ο εισηγητής Πάρεδρος (χωρίς ψήφο) Νικόλαος Παπαντίνας, η οποία υποστήριξε ότι το τέταρτο ερώτημα δεν υποβάλλεται παραδεκτώς. Και τούτο διότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 4831/2021 «Οργανισμός του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ) και κατάσταση των λειτουργών και των υπαλλήλων του και άλλες διατάξεις» (Α'170), το ΝΣΚ εκδίδει γνωμοδοτήσεις προς καθοδήγηση των ενεργειών της Διοίκησης σε ερωτήματα που υποβάλλονται αρμοδίως και αφορούν στην έννοια και στο περιεχόμενο συγκεκριμένων διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, τις οποίες η Διοίκηση πρόκειται να εφαρμόσει στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της προς αντιμετώπιση πραγματικών καταστάσεων. Επομένως, δεν υποβάλλεται παραδεκτώς ερώτημα, όπως το προκείμενο, το οποίο δεν αναφέρεται κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της ερωτώσας υπηρεσίας [βλ. ΟΛΝΣΚ 541/2012, ΝΣΚ 432/2013 για τις όμοιου περιεχομένου διατάξεις της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 και του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 6 του άρθρου 6 του προγενέστερου ν. 3086/2002

«Οργανισμός Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κατάσταση των Λειτουργών και Υπαλλήλων του» (Α' 324)].

Απάντηση

13. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Γ') γνωμοδοτεί ως εξής:

Επί του πρώτου ερωτήματος: Η διάταξη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021 έχει την έννοια ότι απαγορεύεται η συμμετοχή όχι μόνο των ζώων συντροφιάς αλλά και των ζώων της άγριας πανίδας σε κάθε είδους παραστάσεις, χωρίς, σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 47 του ν. 4830/2021, να θίγονται τυχόν ειδικότερες διατάξεις νόμων ή διεθνών συμβάσεων, που προβλέπουν μεγαλύτερη προστασία για τα ζώα της άγριας πανίδας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος: Ως «κάθε είδους παραστάσεις», στις οποίες, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, απαγορεύεται η συμμετοχή με οποιονδήποτε τρόπο και για οποιονδήποτε σκοπό κάθε ζώου, νοούνται όλες αδιακρίτως οι παραστάσεις, στις οποίες υπάρχει πρόθεση για συμμετοχή κάθε είδους ζώου, χωρίς να ενδιαφέρει αν διαθέτουν σενάριο ή αν προβλέπουν παράλληλη με το ζώο συμμετοχή ανθρώπου ή αν ο διοργανωτής τους είναι εφοδιασμένος με την προβλεπόμενη από τις κείμενες διατάξεις άδεια λειτουργίας επιχείρησης θεαμάτων ή αν έχει δηλώσει την σχετική επιχειρηματική του δραστηριότητα στο φορολογικό μητρώο της Φορολογικής Διοίκησης με συμπλήρωση στο έντυπο Δ211 του αντίστοιχου Κ.Α.Δ.

Επί του τρίτου ερωτήματος: Στην έννοια των «κάθε είδους παραστάσεων» του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021 δεν εμπίπτουν οι «παραουσιάσεις» νόμιμα κατεχόμενων ζώων άγριας πανίδας στο κοινό, όπως οι έννοιες των όρων αυτών δίνονται παραπάνω, στους χώρους που αναφέρονται στο άρθρο 16 του ν. 4830/2021, καθώς και σε άλλους χώρους και υποδομές, όπως, ενδεικτικά, πάρκα, κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου, βοτανικοί κήποι και άλλες νόμιμα λειτουργούσες ιδιωτικές εγκαταστάσεις, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, ιδίως, ως προς τη διοίκηση και διαχείριση των χώρων αυτών και ως προς τα είδη ζώων άγριας πανίδας που επιτρέπεται να παρουσιάζονται σε αυτούς.

Επί του τέταρτου ερωτήματος: Μόνο αρμόδιο όργανο να κρίνει πότε και αν συντρέχουν οι ειδικότερες προϋποθέσεις του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του ν. 4830/2021, είναι το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου, εντός των ορίων της εδαφικής περιφέρειας του οποίου ζητείται άδεια για να πραγματοποιηθεί η εκδήλωση (πλειοψ.).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 25-04-2023

Η Προεδρεύουσα

Ο εισηγητής

Αφροδίτη Κουτούκη

Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Νικόλαος Παπαντίνας

Πάρεδρος ΝΣΚ